

# Norsk samfunnssikkerhet i en global verden

## Kritisk blikk på norske myndigheters bruk av samfunnssikkerhetsbegrepet

*J. Peter Burgess, Sissel Haugdal Jore & Naima Mouhleb*

### Innledning

Begrepet sikkerhet har hatt en rask og turbulent utvikling siden det i 1989 ble frakoblet den Kalde krigens nasjonalpolitiske bipolare logikk. Begrepet gikk fra å være kjernen i den nasjonalstrategiske diskursen som hadde hatt en stranglehold på internasjonale relasjoner siden 1945, til å være nøkkeltermen for et mangfold av trusler. Da Berlin-muren fall gikk også det konseptuelle monopolet på sikkerhet som hovedegenskap i verdens politikk i opplysning. Gjennom 1990-årene kom en rekke teoretiske posisjoner til syne, med til felles en kritikk av tradisjonell sikkerhetstenkning (Baldwin, David A., 1995; Buzan, 1991a, 1991b; Dalby, 1997; Derian, 1993; Dillon, 1996; Huysmans, 1998; Kaldor, 2000; Lipschutz, 1995; Rothschild, 1995; Tickner, 1995; Ullmann, 1983; Wæver, 1997; Williams, 1994; Wyn Jones, 1999).

Debatten er sammensett og ville fortjene en egen utredning. Spissformulert går den ut på å fastslå hvorvidt sikkerhetsbegrepet skal forstås og anvendes vidt eller snevert. Baldwin hevder, for eksempel, at begrepet har en mye bredere forståelse og bruk før den kalde krigen, og at det ikke er indikasjoner i den akademiske litteraturen før den kalde krigen om at sikkerhetsbegrepet kun skal være knyttet til staters suverenitet og at trusler mot sikkerheten skal løses primært med militære virkemidler. Baldwin hevdet at dagens forståelse av sikkerhet er mer i takt med forståelsen av sikkerhet før den kalde krigen (Baldwin, David A, 1995; 1997). Buzan, Wilde og Wæver (1998) hevdet også at hva som skal være gjenstand for sikkerhetspolitikk i et samfunn ikke er selvsagt, men snarere et resultat av makt til å kunne definere en sak som sikkerhetspolitikk (Buzan et al., 1998). Den akademiske debatten om å utvide sikkerhetsbegrepet gav gjenklang i de politiske kretser og manifesterte seg i både sikkerhetspolitikk nasjonalt og internasjonalt. Det var i denne konteksten norske myndigheter begynte å benytte begrepet 'samfunnssikkerhet'.

I sikkerhetsbegrepets korte historie oppstår *samfunnssikkerhet* i en tid hvor det ikke lenger finnes noen klar grense mellom indre og ytre sikkerhet, og hvor norske myndigheter har *erkjent* at vi lever i en global verden hvor trusler og kriser langt vekk kan ha relevans for norsk sikkerhet. Media, internett og økt mobilitet har ført til at verden føles mindre og at begivenheter langt borte er en del av vår hverdag. Den teknologiske utviklingen gir stadig nye

muligheter for mer effektiv og integrert samhandling på tvers av landegrenser. Nordmenn reiser oftere utenlands, og immigrasjon til Norge har økt på grunn av økt mobilitet, global bevissthet og en globalisert sirkulasjon av resurser, kapital, og mennesker.

Diverse oppfatninger om internasjonal terrorisme, spredning av masseødeleggelsesvåpen og trusler om pandemi, noen begrunnet, andre mindre begrunnet oppleves som et resultat av en globalisert verdenssamfunnet. Globaliseringsprosessene har altså to sider: Den påvirker både hva vi anser som trusler mot det norske samfunnet, og den medfører at de truslene som man anser som relevante har røtter utenfor de norske landegrensene og kan ramme på tvers av landegrenser.

Under den kalde krigen ble sikkerhetsbegrepet hovedsakelig brukt i betydningen av å beskytte Norges suverenitet mot fiendtlige stater. Sikkerhet ble forstått hovedsakelig som militærets ansvarsområde. Etter den kalde krigens slutt stod man ovenfor et uklart trusselbilde og fokuset ble flyttet til det sivile samfunnets sårbarhet (Kruke, Olsen og Hovden, 2007). Det var med denne bakgrunnen samfunnssikkerhet ble etablert som begrep av norske (og svenske) myndigheter for å møte nye oppfatninger om nye sikkerhetsutfordringen som samfunnet skulle stå overfor og skissere tiltak som kunne bedre sikkerheten i samfunnet.

En sentral underkategori in den splitting og åpnings prosessen ble begrepet samfunnssikkerhet. I dette begrepet ligger det føringer som er delvis på linje med allmenne internasjonale (les: amerikansk eller europeisk språkbruk, selv om vi ser en viktig kulturelt og politisk differensiert språkbruk her) og delvis uttrykker en særnorsk orientering om at samfunnets sikkerhet ikke lenger kun er knyttet til den fysiske landegrensen som staten er ansvarlig for å beskytte. Sikkerhetene skulle også ha en sosial dimensjon, knyttet til de sosiale, kulturelle og politiske verdiene som danner grunnlaget for det norske samfunnet. Paradoksalt nok ble norske myndigheters bruk av det nymynte sosiale begrepet imidlertid hovedsakelig begrenset til å fokusere på sikring og bevaring av *fysiske* infrastruktur og teknologiske og praktiske løsninger, og vektlegge i liten grad andre verdier enn de materielle. En mer sosiologisk preget analysen ville sannsynlig kunne avsløre noe av det sosiale grunnlaget til dette, knyttet til hvilke oppfatninger man har om det sosiale, hvordan man forstår det forholdet mellom infrastruktur og samfunnet, osv.

Samfunnssikkerhetsbegrepet blir av norske myndigheter hovedsakelig brukt for å beskrive samfunnets objektive evne til å forebygge og håndtere ulike trusler og kriser. Det synes ikke å være grunnlag for å oppfatter sikkerhetstrusler som annet enn objektive fenomen. Truslene som norske myndigheter ser seg som forpliktet til å beskytte samfunnet mot i en globalisert verden er objektive.

Vi ønsker i det følgende å fremme hypotese om at men kan og bør fokusere langt mer på den subjektive siden ved vurdering av det nye trusselbildet. Samfunnssikkerhet er i den forstand snarere et resultat av media-fokusering, politiske diskurser og maktrelasjoner i norske og internasjonale organisasjoner.

For å kunne belyse denne svakheten ved den rådende definisjonen av samfunnssikkerhet, vil vi først diskutere hva som ligger i myndighetenes definisjon av begrepet. Ved å undersøke empirisk hvordan samfunnssikkerhets blir benyttet i norske myndighetsdokumenter og i internasjonale organisasjoner som EU, NATO og FN vil vi vise at norske myndigheter benytter en positivistisk og reduksjonistisk bruk av begrepet. Vi mener at dette er en kritisk feiltakelse ved den norske sikkerhetsforståelse. Desto mer når vi husker at Norge har ambisjoner om å eksportere begrepet samfunnssikkerhet til andre land og internasjonale organisasjoner, og samfunnssikkerhetsbegrepet har blitt foreslått som et rammeverk for både Nordisk råd og EU. Vi vil derfor diskutere noen muligheter og begrensinger som ligger i begrepet i den internasjonale konteksten.

### **Samfunnssikkerhet på norsk**

Begrepet samfunnssikkerhet ble tilsynelatende først tatt i bruk internasjonalt i 1997, men ble først tatt i bruk i norske myndigheters dokumenter av *Sårbarhetsutvalget* som ble oppnevnt i 1999 og ble ledet av tidligere statsminister at Kåre Willoch (Kruke, Olsen og Hovden, 2007). Etter den kalde krigens slutt ble ikke en militær invasjon fra Russland lenger ansett som den største sikkerhetstrusselen mot Norge, og fokuset ble flyttet mot sårbarheter i fredstid. Spesielt var det ønske om å bedre beredskapen mot naturkatastrofer etter orkanen på Nordvestlandet i 1991, og flommen på Østlandet i 1995. Alvorlige ulykker i transportsektoren som blant annet Sleipner-ulykken og Åstad-ulykken hadde satt fokus på storulykkepotensialet som preget det moderne samfunnet. I tillegg hadde også År-2000- problematikken satt fokus på fokus på teknologiske sårbarheter i samfunnet.

*Sårbarhetsutvalgets* mandat gikk ut på å beskrive det nye trusselbildet som samfunnet stod ovenfor, og å foreslå tiltak for å bedre beredskapen i samfunnet. Det nye risikobildet var i følge utvalget uensartet og uoversiktlig. De viktigste årsakene til dette var globalisering og teknologisk utvikling. Sårbarhetsutvalget hevdet at samfunnet var mer sårbart enn før og at nye former for risiko og sårbarheter i samfunnet hadde oppstått på grunn av et åpnere verdenssamfunn, mer komplekse teknologiske systemer, avhengighet av elektroniske informasjons- og kommunikasjonssystemer, tett sammenkoblede produksjons- og leveransesystemer for mat, samferdselssystemer med økt trafikk tetthet og høyere hastigheter og et næringsliv i stadig raskere omstilling (NOU 2000:24).

Ved å beskrive det nye trusselbildet i norsk utgave, og å foreslå tiltak som dekker flere typer trusler og som omfatter flere ulike sektorer i samfunnet, viste *Sårbarhetsutvalget* at sikkerhet ikke lenger er knyttet til å beskytte den fysiske landegrensen, men at sikkerhet i dag dreier seg om å verne om den moderne måten vi lever på. Denne moderne levemåten ble forstått materielt, som kritisk infrastruktur. Samfunnssikkerhet dreide seg for Sårbarhetsutvalget i stor grad om å beskytte kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner som det moderne samfunnet har blitt avhengig av.

Det er utslagsgivende at, til tross for at sårbarhetsutvalget benyttet samfunnssikkerhetsbegrepet hyppig, gav de ingen konkret definisjon av innholdet i begrepet. Regjeringen fulgte opp Sårbarhetsutvalgets utredning i (St.meld.nr 17. (2001-2002)), og der ble det gitt følgende definisjon av samfunnssikkerhetsbegrepet:

Samfunnssikkerhet brukes i denne meldingen for å beskrive den evne samfunnet som sådan har til å opprettholde viktige samfunnsfunksjoner og ivareta borgernes liv, helse og grunnleggende behov under ulike former for påkjenninger (St. meld. nr. 17 (2001-2002 s.4).

Samfunnssikkerhet er altså en evne som samfunnet har, og det som skal beskyttes er borgerne og kritiske tjenester som samfunnet er avhengig av. Det er altså systemene, ikke selve staten direkte som er i fokus. Samfunnssikkerhetsbegrepet blir brukt i forbindelse med det moderne samfunnets uklare trusselbilde og til tiltak for å forbedre sikkerhet og beredskap i samfunnet. Begrepet er ikke relatert til bestemte trusler eller kriser slik som krig, terrorisme eller naturkatastrofer. Et slikt sikkerhetsbegrep passet inn i en tid hvor man i det norske samfunnet ikke hadde noen klar fiende å beskytte samfunnet mot.

### **En bred, en snever og en politisk definisjon av samfunnssikkerhet**

Hva slags type påkjenninger og hvilken alvorlighetsgrad en hendelse må ha dersom den skal falle inn under samfunnssikkerhetsbegrepet kommer ikke fram av definisjonen. Ettersom samfunnssikkerhetsbegrepet knapt kan avgrenses etter ulike trusler eller scenario, hevdes det i NOU 2006:6 at begrepet kan avgrenses etter en 'terskel', det vil si at man må tilnærme seg et skille mellom det som kan betraktes som et samfunnsproblem, som faller inn under samfunnssikkerhetsbegrepet, og det som kan betraktes som individuelle problem som er mindre relevant. Ut i fra et slikt perspektiv kan man identifisere en bred, en smal eller en politisk definisjon av samfunnssikkerhetsbegrepet.

I den *brede* forståelsen er samfunnssikkerhet er fokuset på samfunnets mulighet til minimalisere alle tenkelige risikoer uavhengig av det er snakk om dagligdagse hendelser eller ekstraordinære hendelser som krever ressurser ut over det vanlige (NOU 2006:6). I et slikt

perspektiv vil samfunnssikkerhetsbegrepet romme alt i fra brann og trafikkulykker til større naturkatastrofer og storulykker i transportsektoren. Med en slik tilnærming til begrepet vil alt som er relatert til sikkerhet i samfunnet falle inn under samfunnssikkerhetsbegrepet. Implisitt i den brede forståelsen av samfunnssikkerhetsbegrepet er det en antakelse om at for å kunne håndtere ekstraordinære hendelser i samfunnet, må samfunnet kunne ha en god evne til å kunne håndtere mer dagligdagse hendelser, og at sikkerhet skal prioriteres på alle nivåer og sektorer i samfunnet. En bred definisjon av begrepet gjør det imidlertid upresist og vanskelig å bruke, og da særlig i forhold til en politisk virkelighet hvor det alltid vil være et spørsmål om å prioritere (NOU 2006:6).

Den *snevre* forståelsen av begrepet fokuserer på at samfunnssikkerhet handler om å forhindre eller avdempe effektene av ekstraordinære hendelser som krever ressurser ut over det dagligdagse. Den snevre forståelsen av begrepet omfatter dermed ikke små ulykker eller dagligdagse ulykker som branner eller bilulykker. Hensikten med å spisse begrepet er å forhindre at de dagligdagse hendelsene tar all fokus fra de ekstraordinære. Imidlertid er det ikke mulig å lage et absolutt skille mellom den brede og den snevre forståelsen av begrepet. Selv om en enkelt brann ikke er et samfunnsproblem etter den snevre definisjonen, vil flere branner eller en større brann kunne falle inn under samfunnssikkerhetsbegrepet.

Både innholdet og omfanget av samfunnssikkerhetsbegrepet blir brukt forskjellig i forskjellige myndighetsdokumenter, og samfunnssikkerhetsbegrepet blir noen ganger brukt om å forebygge og håndtere alle tenkelige trusler mot samfunnet, men det brukes også i en mer snevert om å forebygge og håndtere ekstraordinære hendelser. Det at myndigheten bruker begrepet med ulike betydning viser at innholdet i begrepet ikke er satt. Norske myndigheter erkjenner også at samfunnssikkerhet kan forstås som forebygging og håndtering av uønskede hendelser i samfunnet og at innholdet i samfunnssikkerhetsbegrepet vil endre seg i takt med den politiske diskursen og kriser som inntreffer.

Dersom norske myndigheter tar mål av seg å eksportere begrepet, burde det eksistere en formening om omfanget av samfunnssikkerhetsbegrepet. Selv om man utelukker ordinære ulykker fra samfunnssikkerhetsbegrepet er det åpenbart at det nettopp er håndteringen av dagligdagse hendelser som vil påvirke befolkningens følelse av sikkerhet. Det at dagligdagse og ordinære kriser kan takles på en forsvarlig måte medfører at befolkningen vil få tillit til myndighetene også i ekstraordinære situasjoner.

### **Globaliseringens betydning av utviklingen av samfunnssikkerhetsbegrepet**

Samfunnssikkerhet er et dynamisk begrep og innholdet i begrepet vil endre seg i takt med politiske diskurser og inntrufne kriser (NOU 2006:6). Da samfunnssikkerhet ble etablert som

begrep av de norske myndighetene var globaliseringen en viktig årsak. Hendelser av global karakter har også vært viktige for utviklingen av innholdet i samfunnssikkerhetsbegrepet, og de norske myndighetene trekker frem terrortrusselen og trusselen fra klimaendringer på grunn av global oppvarming som eksempler på trusler som har fått mer relevans for den norske samfunnssikkerhetene (St.meld. nr. 37 (2004–2005)).

Trusselen fra terrorisme er i følge norske myndigheter blitt mer og mer viktig for samfunnssikkerheten i Norge, og etter terrorangrepene mot USA den 11. september 2001 hevder norske myndigheter at det norske samfunnet også må være forberedt på at slike hendelser kan komme til å ramme Norge (St.meld. nr. 39 (2003–2004)). Globaliseringen har medført at terrorister lettere kan forflytte seg over landegrensener, og de kan benytte seg av global teknologi som internett for å spre sitt budskap og formidle kunnskap om hvordan man kan fremstille våpen som for eksempel bomber. Terrortrusslene blir av norske myndigheter ofte behandlet som en objektiv trussel, som må håndteres med nødvendige tiltak til tross for at terrortrusselen mot det norske samfunnet stort sett har blitt vurdert som lav. Terrortrusselen mot Norge er ikke bare en objektiv trussel, men et resultat av media og politiske diskurser og hendelser som skjer i andre land, og den er et godt eksempel på at det ikke er gitt hvilke trusler som skal inkluderes som relevante for samfunnssikkerheten. De norske myndighetene erkjenner også at sannsynlighet for terror ikke har noen betydning for hvor vidt man bør iverksette tiltak mot terrorismen. Tiltakene som norske myndigheter har implementert er i så måte mer å forstå som symbolpolitikk enn at de faktisk har noen risikoreducerende effekt (Jore & Njå, 2008; Nordenhaug & Engene, 2008)

Trusselen som klimaforandringer kan komme til å innebære, var ikke i fokus i sårbarhetsutvalgets rapport, men har blitt stadig mer vektlagt. Global oppvarming kan komme til å øke antall naturkatastrofer i Norge, og i resten av verden. Globaliseringen fører til at kriser andre steder i verden kan ramme norske interesser i utlandet eller ramme det norske samfunnet (St.meld.37 (2004-2005)). Flodbølgekatastrofen som rammet 12 land i Sørøst-Asia i desember 2004 viste at samfunnssikkerheten ikke bare lenger er relevant for norske borgere i Norge, men at det er forventet at norske myndigheter skal hjelpe nordmenn på reisefot i utlandet dersom de blir rammet av en storulykke. Turisme som en følge av globaliseringen medførte at nordmenn befant seg der katastrofen rammet, og turister og media sørget for at katastrofen ble presentert for de norske hjem ved hjelp av global teknologi og media. Tsunamikatastrofen viste at samfunnssikkerhet ikke lenger er begrenset til det norske samfunnet, men at det for fremtiden skal være på plass beredskap dersom norske borgere blir rammet av kriser i utlandet.

Det at norske myndigheter også har ansvaret for norske interesser i utlandet og nordmenn på reisefot gjør at man kan stille spørsmålstegn ved hvem samfunnssikkerheten er for. Norge har som del av den globale verden fått flere nye landsmenn fra fjernliggende strøk, og man kan spørre seg om de norske myndighetene føler et like sterkt ansvar for å hjelpe disse dersom de skulle finne seg i katastroferammende områder. Kriser som har inntruffet de siste årene som har vært av global karakter har altså medført at norsk samfunnssikkerhet ikke lenger er knyttet til beskyttelse av norske borgere i Norge. Globaliseringsprosesser vanskeliggjør dermed forståelsen av hva samfunnssikkerhet er og hvem den er for.

### **Samfunnssikkerhet som en objektiv egenskap**

Definisjonen av samfunnssikkerhet i St.meld. nr 17. 2001-2002 sier at samfunnssikkerhet skal forstås som en evne samfunnet har. Samfunnssikkerhetsbegrepet blir altså brukt for å beskrive en egenskap ved selve samfunnet; samfunnets evne til å håndtere ulike kriser og trusler. Denne egenskapen er som regel beskrevet i dikotomien sårbarhet vs. robusthet. Dess mer robust samfunnet er til å håndtere ulike trusler dess bedre er samfunnssikkerheten. Samfunnssikkerhet er noe objektivt som kan forbedres eller forverres ved hjelp av bedre analyser, organisering og nok tilgjengelige ressurser. Begrepet blir dermed noe ytre og konkret som eksisterer uavhengig av hva de norske borgerne måtte føle av trygghet eller utrygghet. I et slik perspektiv kan man oppnå samfunnssikkerhet ved å vurdere og minimalisere alle tenkelige risikoer, og risiko og sårbarhetsanalyser blir dermed sentrale i samfunnssikkerhetsarbeidet.

Kruke, Olsen og Hovden (2007) hevder at samfunnssikkerhet er en systematisk prosess hvor man anvender vitenskaplige prinsipper for å håndtere trusler, farer, risiko og tap og andre sideeffekter av det moderne samfunn. I denne betydningen er samfunnssikkerhet som å forstå som en tradisjonell risikostyringsprosess, som legger til grunn at risikostyring kan skje under rasjonell planlegging basert på forskning og kunnskap. Dersom det er slik at samfunnssikkerhet skal baseres på vitenskaplige prinsipper, vil dette gi økt makt til forskere. Når det gjelder å beskytte samfunnet mot ekstraordinære hendelser kan man spørre seg om hvor vidt samfunnet bør iverksette tiltak mot en spesifikk trussel er et verdimesig og dermed et politisk spørsmål mer enn et spørsmål som kan besvares av forskning.

Siden samfunnssikkerhet dekker ulike nivåer som lokalt, nasjonalt og internasjonal håndtering av risiko, og dekker alle sektorer i samfunnet vil man måtte benytte seg av kunnskap fra flere forskjellige fagdisipliner for eksempel samfunnsfag og naturfag. Siden slike fag ofte baserer seg ofte på alternative paradigmer (Kuhn, 1996), og de er ikke sikkert at kunnskapen vil harmonere i forholdt til hverandre. Det vil også være mye lettere for beslutningstakere i samfunnet å basere

seg på de vitenskapene som gir klare objektive svar, enn på fagdisipliner som bygger mer på konstruktivistiske tilnærminger.

På bakgrunn den norske erfaringen med å formulere og implementere samfunnssikkerhet som begrep kan man formulere følgende hypoteser

### ***1. Samfunnssikkerhet forstått som objektiv evne gir makt til eksperter og myndigheter***

For å vurdere samfunnets evne til å håndtere risiko må denne evnen vurderes opp mot en trussel. Dette gjelder enten man er forsker, lekpersion eller politiker. Risiko er ikke en objektiv egenskap som man kan måle objektivt (Aven, 2007; Aven et al., 2004). Når samfunnssikkerhet blir forstått som en objektiv egenskap samfunnet har, betyr dette at eksperter kan fastslå hva det er som skal til for å forbedre samfunnssikkerheten. Samfunnssikkerhetsbegrepet forstått som en objektiv egenskap gir altså makt til eksperter, og dette kan komme til å gå på bekostning av demokratiske diskusjoner om hva de norske borgerne anser som viktige å beskytte eller hva man skal beskytte samfunnet mot.

Samfunnssikkerhet blir for eksempel ofte benyttet for å beskrive hvordan man skal minske sårbarheten i kritisk infrastruktur. Det er noe blir definert som kritisk infrastruktur er vurderinger i forhold til hva samfunnet anser som verdifullt å beskytte. Ved å definere noen deler av infrastrukturen som 'kritisk' er det altså noen som vurderer at deler av samfunnet er viktigere å beskytte enn andre. Ekstraordinære truslene som vi anser som relevante å beskytte samfunnet mot kan ikke måles eller beskrives objektivt fordi man mangler relevant datagrunnlag, og fordi man ikke har kunnskap om hvordan trusselen vil utvikle seg i fremtiden.

Det diffuse og uklare trusselbildet som det norske samfunnet står ovenfor tilsier at det ikke er gitt hva som skal defineres som relevante trusler. Dette paradokset blir enda klarere i en globalisert verden. I en verden hvor det pågår adskillige kriser og konflikter, er det noen kriser som blir ansett som å ha betydning for norsk sikkerhet. At noen kriser og trusler blir ansett som relevante fremfor andre er ikke et resultat av et objektivt trusselbilde, men snarere ofte avhengig av hvem det er som har makt til å definere en trussel som relevant i det internasjonale samfunnet.

### ***2. Samfunnssikkerhet innebærer alltid prioriteringer***

Vi lever i et samfunn der vi er opptatt av minimalisere alle tenkelige risikoer (Beck et al., 1994; Furedi, 2006; Power, 2004). Samfunnet kan aldri sikres mot alle typer trusler, og i og med at man alltid har begrensede ressurser til rådighet betyr dette at man må prioritere. Når man fokuserer på beskyttelse av kritisk infrastruktur i forholdt til trusselen fra terrorisme eller naturkatastrofer betyr dette i den virkelige verden at man flytter fokuset vekk fra andre potensielle trusler som for eksempel trusselen fra en militær invasjon eller fokus på mer



dagligdags ulykker som trafikkulykker og branner. Beredskap koster penger, og derfor må det prioriteres hva som er viktigst å benytte disse ressursene på. For god evne til å håndtere kriser vil medføre unødvendig bruk av ressurser.

Alle sikkerhetstiltak som blir innført innebærer også en fraøvelse av noen friheter for borgerne i samfunnet. Derfor bør ikke sikkerhet nødvendigvis være et mål i seg selv, men må alltid vurderes opp mot effektene tiltaket vil ha for samfunnet. Det er for eksempel ikke gitt at vi føler oss tryggere av å ikke kunne ha med flytende væske i håndbagasjen når vi går om bord i fly. Tvert i mot er det heller slik at det gir en følelse av utrygghet fordi vi blir minnet på terrorfaren i samfunnet. For mye fokus på sikkerhet kan skape det Furedi kaller 'a culture of fear'. Da skapes et samfunn hvor man ikke har tillit til sine medborgere, og tillit blir erstattet med mistillit og mistenksomhet (Furedi, 2006). Usikkerhet og fryktaspektet ved samfunnssikkerhet er noe som ikke blir behandlet av norske myndigheter nettopp fordi samfunnssikkerhet hovedsakelig blir forstått som enten noe man har eller ikke har.

På den andre siden kan også sikkerhetstiltak skape en falsk følelse av trygghet, og medføre at folk blir mer risikosøkende (Perrow, 1984; Reason, 1997; Sagan, 1993). Et eksempel på dette kan man finne i vegtrafikken hvor ulykkestallet på en vegstrekning ble redusert da man fikk gatebelysning fordi bilistene kjørte fortere (Adams, 2001). Dette viser at sammenhengen mellom risikoreduserende tiltak og folks følelser og adferd er kompleks. Det er ikke mulig å fokusere på alle mulige potensielle trusler og farer og alle slags tenkelige konsekvenser ulike farer kan medføre. Ulike samfunn og kulturer er selektive når det kommer til hvilke potensielle farer de velger å fokusere på (Beck et al., 1994; Douglas, 1992; Thompson et al., 1990)) Denne seleksjonsprosessen er ikke tilfeldig, men er blant annet et resultat av kulturelle verdier. Ut i fra hva et samfunn anser som trusler, vil samfunnet etablere ulike institusjoner som skal studere og overvåke truslene og i tillegg være forberedt på å håndtere truslene dersom de skal vise seg å bli reelle (Renn, 2008).

### ***3. Samfunnssikkerhet bygger på en bevisstgjøring av verdier og persepsjoner***

Selv om samfunnssikkerhetsbegrepet blir brukt for å beskrive en egenskap ved samfunnet erkjenner norske myndigheter at samfunnssikkerhet også dreier seg om at befolkningen føler seg trygg. I NOU 2006:6 skilles det mellom samfunnssikkerhet og nasjonal trygghetsfølelse, og det hevdes at nasjonal trygghetsfølelse er en forutsetning for samfunnssikkerheten. Det hevdes også at en høy grad av samfunnssikkerhet er en forutsetningen for nasjonal trygghetsfølelse.

At samfunnssikkerhet også dreier seg om å verne viktige verdier i samfunnet har også blitt mer vektlagt. I St.meld. nr. 37 (2004–2005) omtaler samfunnssikkerhet på følgende måte:

Samfunnssikkerhet dreier seg om å ivareta sivilbefolkningens trygghet og sikre sentrale samfunnsfunksjoner og viktig infrastruktur mot angrep og annen skade i situasjoner der statens grunnleggende interesser ikke er truet. Samtidig har utviklingen medført et økt fokus på menneskelig sikkerhet der menneskerettighetene og ikke minst retten til liv og personlig trygghet står i sentrum (St.meld. nr. 37 (2004–2005) s.50).

De norske myndigheten bruker også samfunnssikkerhet om felles verdier, persepsjoner og følelse av trygghet, i tillegg til at samfunnssikkerhet også innebærer å verne om verdier som samfunnet verdsetter. Når begreper blir brukt på denne måten, blir samfunnssikkerhet forstått som noe subjektivt eller noe som først og fremst er inne i hodene til samfunnets medlemmer og ikke som en ytre objektiv egenskap ved samfunnet.

Til tross for at de norske myndighetene erkjenner at samfunnssikkerhet også dreier seg om en subjektiv følelse av trygghet er det ikke denne siden av samfunnssikkerhetsbegrepet som blir vektlagt i myndighetenes dokumenter om samfunnssikkerhet, og i begrepet nasjonal trygghetsfølelse ligger det en antagelse om at det norske folk har mer eller mindre den samme trygghetsfølelsen. Ulike grupperinger i samfunnet kan ha ulik forståelse av hvilke verdier som er viktige å beskytte, og det er heller ikke gitt at alle medlemmene i samfunnet skal ha den samme følelsen av trygghet. Globaliseringen av det norske samfunnet har medført at personer med ulike kulturelle verdier er blitt en del av det norske samfunnet.

Norske myndigheter erkjenner altså at samfunnssikkerhetsbegrepet er noe mer enn kun en objektiv egenskap ved samfunnet, men også en indre subjektiv tilstand som omfatter følelser, persepsjoner og verdier som samfunnets medlemmer har. Det problematiske er at det ikke trenger å være noe samsvar mellom samfunnets evne til å håndtere en trussel, og borgernes opplevelse av dette.

#### ***4. Samfunnssikkerhet ansees som myndighetenes ansvar***

Uansett om samfunnssikkerhet blir forstått som noe objektivt eller subjektivt så er det klart at det er myndighetene som har hovedansvaret for samfunnssikkerheten. Samfunnssikkerhetsbegrepet slik det blir brukt i norske offentlige dokumenter er noe myndighetene har ansvaret for. Sikkerhet blir forstått som at myndighetene skal forebygge kriser og stille nødvendige ressurser til rådighet for innbyggerne dersom en ulykke eller krise inntreffer. Samfunnssikkerhet blir da en tjeneste som staten yter til sine innbyggere.

Samfunnssikkerhet er et begrep som også kan brukes for å tjene politiske mål og påvirker fordeling av makt og ressurser (Bailes, 2008; Kruke, Olsen og Hovden, 2007). Begrepet kan for eksempel flytte ressurser og politisk makt fra et departement til et annet. I Norge har dette

betydd at makt og ressurser er flyttet fra forsvarsdepartementet til politi og justisdepartementet (Bailes, 2008).

Ut i fra at samfunnssikkerhetsbegrepet har fokuset på det sivile samfunn, skulle man forvente at militærets myndighetsområde minket, og at sikkerheten skulle ivaretas av sivile eller private aktører. Det er derfor meget interessant at det norske forsvaret anser samfunnssikkerhet som sin oppgave (St.prp. nr. 48. (2007-2008)). Vår tradisjon med totalforsvaret gjør samfunnssikkerhetsbegrepet til et anvendelig begrep i den norske konteksten. Vi er vant til at det ikke alltid er skarpt skille mellom det sivile og det militære, og at det sivile samfunnet skal bidra i beskyttelsen av samfunnet. Når forsvaret kupper begrepet og kaller forsvarsstrategien for samfunnssikkerhet får dette betydninger for hva som ligger i begrepet. Selv om det er de sivile sidene av samfunnet som er vektlagt i samfunnssikkerhetsbegrepet er det ikke stilt spørsmålstegn ved militæret som vår fremste sikkerhetsgarantist.

Samfunnssikkerhet blir ofte beskrevet i militære termer; noen 'ordner opp' dersom en krise inntreffer. Dette medfører at man i stor grad har en instrumentell holdning til begrepet. Samfunnet skal sikre kritisk infrastruktur og være ansvarlig for at de tjenestene som innbyggerne behøver fungerer som de skal.

### *5.. Samfunnssikkerhetsbegrepet legitimerer sammenblanding av forsvars, utenriks og innenriks -politikk.*

Det at de norske myndighetene benytter både samfunnssikkerhet om alle typer ulykker (Den brede forståelsen), mens de andre ganger bruker begrepet for å betegne ekstraordinære ulykker eller kriser (den snevre forståelsen) viser at begrepet dekker både det som tradisjonelt har blitt forstått som både forsvarspolitiske, utenrikspolitiske innenrikspolitiske sfæren. Grensene mellom disse politiske feltene er dermed blitt hviket ut. Konsekvensene av dette er at man ikke lenger kan ha vanntette skott mellom institusjoner som arbeider med å kartlegge og avverge ytre trusler og indre trusler slik det har vært tradisjon for.

Samtidig som det er positivt at sikkerhet skal prioriteres på flere nivå i samfunnet, er ikke slike sammenblandinger uten utfordringer. De ulike politiske sfærene bygger tradisjonelt på forskjellig verdigrunnlag. Mens forsvarspolitikk tradisjonelt beskrives som å verne om sine egne interesser, har bistands og utviklingspolitikk tradisjonelt vært basert på altruisme og godhet (Tvedt, 2003, 2005). Forsvaret har blitt et politisk instrument som tjener andre hensikter enn å beskytte det norske territoriet, og utenrikspolitikken har blitt til forsvarspolitikk. Sikkerheten i samfunnet er ikke lenger knyttet kun til det vi tradisjonelt forbinder med det militære ansvarsområdet, men blir en utvidet del. At forsvarets rolle i tillegg blir mer og mer uklar og at forsvaret bruker begrepet samfunnssikkerhet gjør skillelinjene mellom det militære og det sivile

samfunnet uklare. Sammenblendingen av innenriks og forsvarspolitikkk gjenspeiler seg for eksempel i Direktoratet for samfunnssikkerhet sitt mandat. Direktoratet for samfunnssikkerhet sitt ansvarsområde går i fra forsvarlig St. Hansbål- opptenning i Norge til å følge opp terrortrusselen i internasjonale organisasjoner.

### **Norsk samfunnssikkerhet i en globalisert verden?**

Utfordringene som Norge stod ovenfor som del av en global verden var en viktig premis både for etableringen og utviklingen av samfunnssikkerhetsbegrepet. Til tross for dette har samfunnssikkerhetsbegrepet ikke blitt forstått som et globalt fenomen, men som et nasjonalt fenomen. Selv om norske myndigheten erkjenner at kriser og konflikter andre steder i verden har fått økt betydning for samfunnssikkerheten er det tydelig i de offentlige dokumentene at samfunnssikkerhet primært dreier seg om beskyttelse og håndtering av trusler i de norske samfunnet.

Mange av de tiltakene som berører norsk sikkerhet er et resultat av internasjonale avtaler, og på denne måten går mye av de ressursene som samfunnet har til rådighet til sikkerhetstiltak som ikke er bestemt eller definert av norske myndigheter. Internasjonale organisasjoner som EU, NATO og FN setter primissene for norske prioriteringer innen samfunnssikkerhet ved at Norge må implementere regelverk som omfatter norsk sikkerhet. Et eksempel på dette er tiltakene som er innført innen luftfart og skipsfart for å beskytte mot terrorisme. Dette er regler som de norske myndigheter må implementere til tross for at de norske myndighetene stort sett vurderer terrortrusselen som lav. Når det gjelder terrortrusselen anser norske myndigheter det som et mål i seg selv å følge internasjonale regler og konvensjoner fremfor å vurdere om tiltakene faktisk er risikoreduserende (Jore og Njå, 2008). Det norske samfunnets sikkerhet kan derfor ikke ses isolert fra det internasjonale samfunnets sikkerhetsbetraktninger.

Standardisering av sikkerhetsprosedyrer er allikevel ikke bare et resultat av at truslene mot det moderne samfunn må bekjempes internasjonalt på grunn av truslenes globale karakter, men er vel så mye et resultat av at noen stater har mer makt enn andre i de internasjonale organisasjonene. De sosiale og kulturelle verdiene til de statene med mest makt og deres allierte vil kunne overskygge stater som ikke deler de samme verdiene. Resultatet er at de internasjonale organisasjonene vil kunne signalisere og vektlegge verdier som flertallet av statene ikke representerer. Trusselen fra internasjonal terrorisme har for eksempel blitt innlemmet i sikkerhetsstrategiene til både FN, EU og NATO til tross for at ulike stater har ulik forståelse av terrortrusselen og hvordan den bør bekjempes.

Som et lite land i verden er Norge avhengig av støtte fra andre stater og de internasjonale organisasjonene som kan garantere for Norges sikkerhet dersom krise eller krig skulle inntreffe.

Norge går også med jevne mellomrom til krig uten å ta noen debatt på forhånd om hvorfor man skal gjøre det, og hva det skal tjene til utover at det er en forpliktelse ovenfor NATO og USA fordi Norge selv har behov for allierte. (Neumann, 2008)

### **Norges samarbeidspartnere og samfunnssikkerhet**

Globaliseringsprosessene har gjort at trusler som det norske samfunnet kan komme til å stå ovenfor har røtter andre steder i verden. Norske myndigheter erkjenner at i en verden med globale sikkerhetsutfordringer, må disse bekjempes med internasjonalt samarbeid (St.meld. nr. 39 (2003-2004)). Et slikt samarbeid ville selvsagt bli langt enklere om andre land og internasjonale organisasjoner også arbeidet i takt med samfunnssikkerhetsbegrepet. Norge har tatt mål av seg å eksportere samfunnssikkerhetsbegrepet til internasjonale organisasjoner. Hva kan da et slik begrep bidra med i forholdt til den internasjonale konteksten?

Samfunnssikkerhet er foreslått som et veiledende prinsipp og konseptuelt rammeverk i EU (Boin m.fl, 2007) og nordisk råd har vedtatt en fremstilling om samfunnssikkerhetsbegrepets potensial for nordisk samarbeid. Imidlertid er det slik at samfunnssikkerhetsbegrepet blir brukt ulikt innen de nordiske landene (Bailes, 2008). Når man ser at samfunnssikkerhetsbegrepet har ulikt innhold i Norden, kan man da forvente at en europeisk organisasjon som EU, en transatlantisk organisasjon som NATO eller en global organisasjon som FN kan benytte begrepet? Samfunnssikkerhetsbegrepet blir ikke brukt av hverken EU, NATO eller FN. Alle organisasjonene bruker både generelle begreper som for eksempel 'emergency management' og 'disaster management' eller mer generelle og overordnede begreper som 'human security' og 'civil security'. Selv om EU, NATO og FN ikke bruker begrepet samfunnssikkerhet er deres beskrivelse av det trusselbildet i overensstemmelse med trusselbildet beskrevet av norske myndigheter. Disse organisasjonene har skiftet fokus fra kald krig og staters suverenitet til å beskytte det sivile samfunnet mot nye typer trusler som terrorisme og organisert kriminalitet, naturkatastrofer, teknologiske ulykker og miljøutfordringer.

I 1999 vedtok NATO sitt nye strategiske konsept som gjenspeilte det nye trusselbildet som medlemslandene var stilt ovenfor etter den kalde krigen. De nye sikkerhetstruslene som ble definert av alliansen var spredning av masseødeleggelsesvåpen, bekjempelse av terrorisme og organisert kriminalitet og krisehåndtering. Erkjennelsen av at trusselbildet er blitt globalisert medførte også at NATO nå definerer hele jordkloden som sitt operasjonelle felt og ikke bare medlemslandenes territorium slik det var under den kalde krigen. NATO er ikke lenger kun et uttrykk for et transatlantisk sikkerhetsfellesskap, men snarere et verktøy for USA, EU og koalisjoner av villige. NATOs på mange måter har blitt redusert til å bli en bidragsyter av sikkerhetstjenester til og for andre internasjonale institusjoner og koalisjoner av stater (Rieker,

2007). I likhet med NATO har EU også satt trusler med internasjonale og globale årsaker på agendaen slik som terrorisme, krisehåndtering og naturkatastrofer, og også EU anser hele planeten som sitt operasjonelle felt. FN som er en internasjonal organisasjon har også mange oppgaver relatert til både de tradisjonelle sikkerhetstruslene som krig, men arbeider også med trusler som miljø, naturkatastrofer, krisehåndtering, bekjempelse av terrorisme og organisert kriminalitet og fattigdomsbekjempelse.

Både NATO, EU og FN fokuserer altså også på trusler som internasjonal terrorisme, miljø, naturkatastrofer og storulykker, så trusselbildet som ligger til grunn for bruken av samfunnssikkerhetsbegrepet er i så måte ikke noe unikt eller noe nytt bidrag til disse organisasjonene. Dette medfører også at samfunnssikkerhetsbegrepet kan la seg bruke i disse organisasjonene som en overordnet målsetning for å prioritere sikkerhet mot flere forskjellige trusler på flere nivåer i samfunnet.

Internasjonale organisasjoner har vedtatt internasjonale standarder for respons og beredskap, og dette kan gi et inntrykk av at det finnes en internasjonal konsensus om angående dagens sikkerhetstrusler. Både EU og FN har som målsetning å standardisere krisehåndtering for sine medlemsland. Et felles trusselbilde og håndteringen av dette vil ikke være mulig å oppnå fordi de ulike statene har sin spesielle kulturelle, geografiske og historiske kontekst. Individuelle stater ønsker å rette oppmerksomhet mot de truslene som de selv betrakter som viktige å rette fokus mot. Internasjonale organisasjoner er ikke bare fora hvor globale utfordringer blir skissert, men også en arena for å fremme sine egne sikkerhetsinteresser.

### **Er internasjonal konsensus om samfunnssikkerhetsbegrepet mulig?**

Det vil neppe være mulig å oppnå en global konsensus om hva samfunnssikkerhet skal innebære og hvilke trusler man skal bruke ressurser på i internasjonale organisasjoner på grunn av landenes økonomiske, sosiale, politiske, religiøse og geografiske ulikhet. Det betyr imidlertid ikke at samfunnssikkerhetsbegrepet ikke kan brukes. Samfunnssikkerhet kan bidra som en målsetning for å prioritere sikkerhet i organisasjonene.

Både EU, NATO og FN spiller en nøkkelrolle i å definere hva som skal anses som risiko og trusler for alle medlemslandene, selv om de helt klart hovedsakelig representerer vestlige industrialiserte lands sosiale og kulturelle verdier. For eksempel kan man i FN observere et stort gap mellom internasjonal konsensus og de enkelte medlemslandenes synspunkter. Dersom noen av de mest innflytelsesrike statene i FN anser trusselen fra global oppvarming som en viktig trussel å håndtere, kan denne trusselen bli prioritert på bekostning av mer lokale trusler mot samfunnssikkerheten som for eksempel vold- og fattigdomsbekjempelse. Dette betyr imidlertid ikke at de fattige statene ikke vil bli berørt av global oppvarming. Internasjonale

organisasjoner kan klare å sette søkelyset på trusler som mange stater ikke vil eller har ressurser til å prioritere men som allikevel kan representere store risiko i fremtiden. På samme måte kan også internasjonale organisasjoner bidra til å bryte ned tabuer knyttet til helse som for eksempel HIV og AIDS ved å legge press på lokale myndigheter som ikke er villige til å håndtere slike trusler på en tilfredsstillende måte.

Samarbeid om sikkerhet i de internasjonale organisasjonene er som oftest organisert gjennom samarbeid mellom ulike sivile og militære nasjonale organer samarbeider. Mye av samarbeidet rundt sikkerhet består av teknologisk sikkerhet ved bruk av tradisjonelle tiltak slik som politiarbeid, overvåkning og grensekontroll. De nye sikkerhetsutfordringer som det blir samarbeidet om i både EU, NATO og FN er trusler som naturkatastrofer og tilsiktede handlinger som terrorisme. Tiltak mot slike trusler har ikke fokusert på indre forhold i samfunnet som integrering og offentlig årvåkenhet, men har i stedet fokusert på tradisjonell håndtering gjennom militær sikkerhet og teknolog.

Dersom de internasjonale organisasjonene skulle implementere samfunnssikkerhetsbegrepet, er det da snakk om at hver stat i organisasjonen skal ha samfunnssikkerhet som målsetning eller er det mulig å enes om en felles samfunnssikkerhet? Til tross for at samfunnssikkerhetsbegrepet i hovedsak handler om det indre anliggende i samfunnet, er det mulighet for å eksportere begrepet til andre land og organisasjoner. I en internasjonal setting blir det enda viktigere å erkjenne at samfunnssikkerhet ikke bare er en objektiv egenskap ved et samfunn, men at hvilke trusler som anses som relevante preges av kulturelle verdier. Det finnes ingen objektiv evne som samfunnet har, men samfunnssikkerhet kan forstås som et mål for å prioritere sikkerhet på generell basis fremfor å vektlegge en trussel eller et krise- scenario. I så måte kan samfunnssikkerhet som overordnet strategi være med å fremme at sikkerhet blir prioritert i de internasjonale organisasjonene. Det kan også være med å vise at man velger å fokusere på flere ulike trusler fremfor å kun fokusere på en trussel slik som det amerikanske Homeland security-begrepet som hovedsakelig fokuserer på trusselen fra terrorisme.

## **Konklusjon**

Dersom samfunnssikkerhet er en objektiv evne som samfunnet har til å respondere på ulike typer kriser som kan ramme samfunnet, hvordan skal man da kunne klare å fastslå når det er nok samfunnssikkerhet? Å gjøre samfunnet i stand til å håndtere alle slags kriser krever store ressurser og det er ikke mulig og heller ikke ønskelig å sikre samfunnet mot alle typer trusler som kan komme til å inntreffe. Dersom samfunnssikkerhet blir ansett som en objektiv evne ved samfunnet, har risikoanalyser og kost-nytte-analyser en viktig rolle å spille. Problemet med slik analyse er at de kun er verktøy som ikke kan gi annet enn vurderinger om fremtiden (Aven,

2007), og de kan aldri beskrive et objektiv risikobilde eller en objektiv evne til å håndtere kriser og trusler. Dersom samfunnsikkerhet brukes snevert, altså trusler med lav sannsynlighet og store konsekvenser, er det desto viktigere i et demokratisk samfunn at man har debatter om hva som er viktig å beskytte og hvor mye ressurser som egentlig skal benyttes. Å forholde seg til risiko innebærer at man må gjøre vurderinger om fremtiden, og samfunnsikkerhet må derfor ses som verdier om hva man skal ønske å beskytte samfunnet mot. Trusler mot samfunnsikkerheten er ikke kun objektive størrelser som kan måles for så å iverksette tiltak. Sikkerhet handler alltid om å sikre noe som er av verdier, enten det er fysiske størrelser som kritisk infrastruktur eller det er kulturelle verdier det er snakk om.

DO NOT CITE WITHOUT PERMISSION



## Referanser

- Adams, John (2001) *Risk*, London, Routledge.
- Aven, Terje (2007) *Risikostyring: grunnleggende prinsipper og ideer*, Oslo, Universitetsforl.
- Aven, Terje, Boyesen, Marit, Njå, Ove, Olsen, Kjell Harald & Sandve, Kjell (2004) *Samfunnssikkerhet*, Oslo, Universitetsforlaget.
- Bailes, Alyson (2008) 'Overview of Policy and Practices on Societal Security in Nordic Countries<sup>1</sup>'. *Is there a Nordic model for societal security and safety?* Oslo 1-2 September.
- Baldwin, David A (1995) 'Security Studies and the End of the Cold War'. *World Politics*, 117-41.
- Baldwin, David A (1997) 'The Concept of Security'. *Review of International Studies*, 5-26.
- Baldwin, David A. (1995) 'Security Studies and the End of the Cold War'. *World Politics*, 48, 117-41.
- Beck, Ulrich, Giddens, Anthony & Lash, Scott (1994) *Reflexive modernization: politics, tradition and aesthetics in the modern social order*, Cambridge, Polity Press.
- Boin, A., Ekengren, M. Missiroli A., Rhinard, M., Sundelius B., (2007). *Building societal security in Europe: The EU's role in managing emergencies.*, EPC WORKING PAPER No.27.
- Buzan, Barry (1991a) 'New Patterns of Global Security in the Twenty-first Century'. *International Affairs*, 67, 431-51.
- Buzan, Barry (1991b) *People, States and Fear : An Agenda for International Security Studies in the Post-cold War Era*, New York, Harvester Wheatsheaf.
- Buzan, Barry, Wilde, Jaap de & Wæver, Ole (1998) *Security: a new framework for analysis*, Boulder, Colo., Lynne Rienner.
- Dalby, Simon (1997) 'Contesting an Essential Concept: Reading the Dilemmas in Contemporary Security Discourse'. in Krause, Keith & Williams, Michael C. (Eds.) *Critical Security Studies: Concepts and Cases*. Abingdon, UK, Routledge.
- Derian, James Der (1993) 'The Value of Security: Hobbes, Marx, Nietzsche, and Baudrillard'. in Dillon, David Campbell & Michael (Ed.) *The Political Subject of Violence*. Manchester & London, Manchester University Press.
- Dillon, Michael (1996) *Politics of Security: Towards a Political Philosophy of Continental Thought*, London ; New York, Routledge.
- Douglas, Mary (1992) *Risk and blame: essays in cultural theory*, London, Routledge.
- Furedi, Frank (2006) *Culture of fear revisited: risk-taking and the morality of low expectation*, London, Continuum.
- Huysmans, Jef (1998) 'Security! What do you Mean? From Concept to Thick Signifier'. *European Journal of International Relations*, 4, 226-55.
- Jore, Sissel Haugdal & Njå, Ove (2008) "'Protection from half-criminal windows breakers to mass murderers with nuclear weapons": changes in the Norwegian authorities' discourses on the terrorism threat'.
- Kaldor, Mary (2000) *Global Insecurity: Restructuring the Global Military Sector*, London, Pinter.
- Kuhn, Thomas S. (1996) *Vitenskapelige revolusjoners struktur*, Oslo, Spartacus.
- Lipschutz, Ronnie D. (1995) *On Security*, New York, Columbia University Press.
- Neumann, Iver B. (Ed.) (2008) *Norge og alliansene: gamle tradisjoner, nytt spillerom*, Oslo, Norsk utenrikspolitisk institutt.
- Nordenhaug, Iselin & Engene, Jan Oskar (2008) *Norge i kamp mot terrorisme*, Oslo, Universitetsforl.
- NOU (2000) 'Et Sårbart samfunn: utfordringer for sikkerhets- og beredskapsarbeidet i samfunnet : innstilling fra utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjo n 3. september 1999 : avgitt til Justis- og politidepartementet 4. juli 2000'. Oslo, Statens forvaltningstjeneste, Informasjonsforvaltning.
- NOU (2006) 'Når sikkerheten er viktigst: beskyttelse av landets kritiske infrastrukturer og kritiske samfunnsfunksjoner : innstilling fra utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 29. oktober 2004 : avgitt til Justis- og politidepartementet 5. april 2006'. Oslo, Departementenes servicesenter, Informasjonsforvaltning.
- Perrow, Charles (1984) *Normal accidents: living with high-risk technologies*, New York, Basic Books.

- Power, Michael (2004) *The risk management of everything: rethinking the politics of uncertainty*, London, Demos.
- Reason, James (1997) *Managing the risks of organizational accidents*, Aldershot, Ashgate.
- Renn, Ortwin (2008) *Risk governance: coping with uncertainty in a complex world*, London, Earthscan.
- Rieker, Pernille (2007) 'Nye rammebetingelser for Norge og den euro-atlantiske sikkerhetsarkitekturen . Globale Norge - hva nå?'.  
Rothschild, Emma (1995) 'What is Security?'. *Daedalus*, 124, 53-98.
- Sagan, Scott D. (1993) *The limits of safety: organizations, accidents, and nuclear weapons*, Princeton, N.J., Princeton University Press.
- St.meld. (2002) 'nr.17 (2001-2002).Samfunnssikkerhet: veien til et mindre sårbart samfunn'. [Oslo], Departementet.
- St.meld. (2005a) 'nr. 37 (2004-2005). 26.12.: Rapport fra Evalueringsutvalget for flodbølgekatastrofen i Sør-Asia. St.meld. nr 37. (2004-2005 )Evalueringsutvalget for flodbølgekatastrofen i, Sør-Asia '. [Oslo], Bestilles fra Akademika.
- St.meld. (2005b) nr. 39 (2003-2004).Samfunnssikkerhet og sivilt-militært samarbeid, [Oslo], Departementet.
- St.prp. nr. 48 2007-2008) *Et forsvar til vern om Norges sikkerhet, interesser og verdier. Tilråding fra Forsvarsdepartementet av 28. mars 2008, godkjent i statsråd samme dag. (Regjeringen Stoltenberg II)*.
- Thompson, Michael, Ellis, Richard & Wildavsky, Aaron (1990) *Cultural theory*, Boulder, Colo., Westview Press.
- Tickner, Ann (1995) 'Re-visioning Security'. in Booth, Ken & Smith, Steve (Eds.) *International Relations Theory Today*. Oxford, Oxford University Press.
- Tvedt, Terje (2003) *Utviklingshjelp, utenrikspolitikk og makt: den norske modellen*, Oslo, Gyldendal akademisk.
- Tvedt, Terje (2005) 'Det nasjonale godhetsregimet: om utviklingshjelp, fredspolitikk og det norske samfunn'. Oslo, Gyldendal akademisk.
- Ullmann, Richard (1983) 'Redefining security'. *International Security*, 8, 129-53.
- Wæver, Ole (1997) *Concepts of Security*, Copenhagen University of Copenhagen.
- Williams, Phil (1994) 'Transnational criminal organizations and international security'. *Survival*, 36, 96-113.
- Wyn Jones, Richard (1999) *Security Strategy and Critical Theory*, London, Lynne Rienner.